

статусу підозрюваного, обвинуваченого, що безпосередньо має сприяти забезпеченню їх прав та законних інтересів. Разом з тим, положення КПК України, що стосуються процедури та способів вручення письмового повідомлення про підозру, не в повній мірі відповідають міжнародному досвіду. Зокрема, це стосується випадків, за яких слідчий або прокурор не мають можливості безпосередньо вручити особі таке повідомлення та вступають правила, передбачені главою 6 КПК України «Повідомлення». Окреслене питання підлягає обов'язковому подальшому дослідженню та нормативному закріпленню у положеннях законодавства.

У зв'язку з вказаним слід стверджувати, що досудове розслідування у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України повністю відмовилося від радянської та пострадянської моделі, зарано. Разом із тим здається, що нова модель досудового провадження, запропонована чинним законодавством, є проміжною і спрямована на поступову адаптацію судових та правоохоронних органів держави до континентальної моделі кримінального процесу з подальшим реформуванням досудового розслідування за європейським зразком.

УДК 343. 125. 133(477)(075.)

Уляна Олегівна ЗАЄЦЬ,

слухач магістратури Харківського національного університету
внутрішніх справ

Олександр Олександрович ЮХНО,

завідувач кафедри кримінального процесу та організації досудового
слідства Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4771-0531>

СЛІДЧА ТА СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНА ГРУПА ЯК ОПТИМАЛЬНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Сьогодні важко визначити, коли саме виникли поняття слідча група та слідчо-оперативна група (далі – СОГ). Уперше слідчо-оперативні групи стали створюватися для розкриття і розслідування складних злочинів при органах прокуратури, а потім після створення слідчих підрозділів в МВС при чергових частинах районних, міських відділах, регіональних управліннях органів внутрішніх справ з метою виїзду для огляду місць події тяжких та особливо тяжких злочинів. Загалом же створення слідчих груп мало місце ще наприкінці XIX століття. Зараз зустрічаються різні наукові позиції щодо характеру та форм діяльності слідчих груп і СОГ. Так, на думку одних учених, СОГ представляє собою форму процесуальної взаємодії співробітників різних служб поліції. На

думку інших авторів, слідчо-оперативна група є не процесуальною формою взаємодії, а певним організаційним об'єднанням, що об'єднує для спільної роботи слідчого, співробітників оперативного підрозділу (та детективів-як експеримент) куди можуть залучатись й інші спеціалісти. На їх думку створення слідчо-оперативної групи, на відміну від доручення слідчого щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, не зв'язано із виникненням якихось кримінальних процесуальних правовідносин, а є організаційно управлінським питанням (1, с. 35). Як зазначив І. Ф. Герасимов, діяльність слідчо-оперативних груп не суперечить закону, тому що у ньому передбачається необхідність поєднання оперативної і слідчої функції при розслідуванні кримінального провадження. Саме таке поєднання є сутністю поняття «слідчо-оперативна група» і основною мотивацією при її створенні (2, с. 226). У свою чергу, Г. А. Кокурін вважає, що слідчо-оперативна група представляє собою організаційне формування (постійного чи тимчасового характеру), яке складається зі слідчого (слідчих), оперативних співробітників органів внутрішніх справ, на сьогодні поліції та інших спеціалістів, що використовують властиві їм засоби та методи роботи, і яке створюється для кращої організації роботи по розкриттю та розслідуванню злочинів (3, с. 23).

У свою чергу, слідча група передбачена Кримінальним процесуальним кодексом України як організаційна форма здійснення двома чи більше слідчими досудового розслідування в кримінальному провадженні (Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальних правопорушень, їх виявленні та розслідуванні: затверджена Наказом МВС України від 07. 07. 2017 р. № 575). Складність та значний обсяг слідчої роботи свідчать про необхідність лише в окремих випадках провадження негласних слідчих (розшукових) дій. У деяких випадках для застосування необхідних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні не потрібна системна взаємодія слідчого та оперативного працівника, достатньо їх епізодичного співробітництва та обміну інформацією за письмовим дорученням слідчого.

Передбачаючи групову форму розслідування (ч. 2 ст. 38 КПК України), закон прямо вказує, що досудове розслідування здійснюють слідчі органу досудового розслідування одноособово або слідчою групою, і ця стаття не регулює питання щодо створення СОГ, а можливість їх формування та функціонування впливає з норм кримінального процесуального закону. Його норми надають право слідчому давати доручення і вказівки про провадження негласних (розшукових) та слідчих (розшукових) дій і вимагати від оперативних підрозділів допомоги під час провадження окремих слідчих (розшукових) дій. До того ж взаємодія між членами СОГ повинна мати

не випадковий чи епізодичний характер, а являти собою форму співробітництва, засновану на найбільш оптимальному поєднанні форм, методів, прийомів та засобів, що властиві, з одного боку, слідчому, а з іншого – оперативним працівникам, і супроводжуватись постійним обміном необхідної інформації. Старшим слідчої групи і СОГ є слідчий органу досудового розслідування вищого рівня (Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальних правопорушень, їх виявленні та розслідуванні затверджена Наказом МВС України від 07. 07. 2017 р. № 575). (4, с. 68). При взаємодії у СОГ, її члени повинні ретельно підбиратись сумісно керівництвом поліції та досудового розслідування, оскільки сумісна робота в ній передбачає створення сприятливих умов з налагодження взаєморозуміння один з одним, тому, вони створюються, враховуючи попередній досвід такої чи іншої взаємодії. Якщо між членами СОГ не має взаємоповаги і довіри, наявна неприязнь, а тим більш ворожі відносини, то ні про яке включення в СОГ не можна вести мову. Тому в ідеалі формувати СОГ необхідно з урахуванням психологічної сумісності її членів. А тому важливо забезпечити вищезазначене та сталість їх складу і наявний та попередній досвід. ОГ – це ідеальна модель найбільш оптимальної організації взаємодії суб'єктів розслідування злочинів. Переваги СОГ перед «разовою» або «етапною» формою взаємодії полягають у тому, що проявляється колективна зацікавленість у розкритті та розслідуванні злочинів і відповідна мотивація кожного з її членів. При взаємодії у формі СОГ формується психологічно більш комфортна система міжособистісних відносин та стосунків. Члени СОГ проводять спільний аналіз наявних слідчих ситуацій, планування розслідування, розроблення версій, безпосередній обмін новою, розшуковою і доказовою інформацією, її оцінку, а також можливості використання, що об'єктивно налаштовує їх на роботу з більшою відповідальністю і самовіддачею. Розшукова і доказова інформація, отримана СОГ, узагальнюється й аналізується в системі її взаємодоповнення і взаємозбагачення та представляється в новому якісному стані. Підставою для створення СОГ є складність, великий обсяг та особлива суспільна значимість кримінального провадження, що не дає можливості одному слідчому успішно та своєчасно розслідувати його, а приводом – тяжкість та спосіб вчинення злочину, громадський резонанс, багатоепізодність вчиненого, виникнення необхідності в здійсненні значної кількості слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій, що потребують значного часу, використання значних і різноманітних за своїми можливостями сил, форм, методів та засобів (5, с. 42).

Незважаючи на значну кількість досліджень і новел в чинному законодавстві, проблемним питанням залишається нормативне врегулювання міжвідомчих слідчих та слідчо-оперативних груп, чому

певним чином заважають відомчі перепони, що не сприяє вирішенню наявних завдань, особливо під час дії операції Об'єднаних сил. Вказана заміна й була здійснена на противагу АТО, оскільки керувати будь-яким процесом повинно одне відомство. Іншим чинником, що вимагає вирішення цього питання, є розпочатидіяльність ДБР та продовження діяльності НАБУ, щоб не викликати негативну реакцію в суспільстві, але для цього потрібна політична воля. Слід очікувати її, бо життя і громадяни очікують від правоохоронців та судів підвищення ефективності в діяльності, що показали результати виборчої кампанії Президента України в 2019 році. У той же час й нормативно-правова база Національної поліції України вимагає свого удосконалення, оскільки структура окремих її Департаментів має вертикальну підпорядкованість, що не завжди відповідає реаліям доцільності централізації. Вказане підтверджує перепідпорядкування регіональних підрозділів Департаменту протидії наркозлочинності до ГУНП областей, що ми підтримуємо, оскільки після такої перебудови взаємодії, ефективність протидії таким видам злочинів, особливо щодо збуту наркотиків, значно збільшилась. Вказані проблеми не є вичерпними і підлягають окремому дослідженню, або науковому вивченню.

Список бібліографічних посилань:

1. Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень: навчальний посібник. За ред. доктора юридичних наук, професора О. О. Юхна. Харків «Віка Нова». 2017. С. 35.
2. Герасимов И. Ф. Взаимодействие органов предварительного следствия и дознания при расследовании особо опасных преступлений: дисс. канд. юрид. наук. Свердловск. 1966. С. 226.
3. Кокурин Г. А. Криминалистические и организационные основы деятельности следственно-оперативных групп по раскрытию и расследованию преступлений: дисс. канд. юрид. наук. Свердловск. 1991. С. 23.
4. Абламський С. Є., Юхно О. О., Фоміна Т. Г., Дрозд В. Г., Лук'яненко Ю. В. Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень: навч. посіб.: ФОП Панов А. М Видання друге, доповнене і перероблене. 2019. С. 68. (Бібліотечка слідчого і детектива: проблеми кримінального процесу).
5. Чувилов А. А. Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень: з ОВД с міліції. Москва: МВШ МВД СССР. 1981. С. 42.